

Dylągowa, Hanna

Posiedzenie Zespołu Historii Nauki XIX i XX wieku

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 15/1, 218-219

1970

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

oparta na zielnikach, tylko na wąski użytek leczniczy, natomiast botanika świecka, piastowska i mieszczańska w Brzegu reprezentowała nurt postępowy, a biblioteki: piastowską i mieszczańskie cechował szeroki asortyment dzieł i zainteresowań. Prof. J. Zabłocki interesował się, czy w katalogach lub w dziełach biblioteki Piastów w Brzegu są polskie glosy z nazwami roślin oraz czy da się ustalić, gdzie znajdowały się we Wrocławiu i w Brzegu ogrody botaniczne. Doc. Szpilczyński odpowiedział, że polskich glos w tych dziełach nie było, lokalizacja ogrodów botanicznych jest dokładnie znana, lecz niestety przeprowadzenie tam badań palinologicznych jest absolutnie niemożliwe z powodu wielokrotnej przebudowy terenu.

Na koniec mgr Janina Oleszakowa z Krakowa zgłosiła komunikat *Ogród botaniczny w Krzemieńcu i jego katalogi*. Podstawą tej bibliofilskiej pracy były zupełnie nie znane trzy katalogi botaniczne Liceum Krzemienieckiego z lat 1810, 1811 i 1816, cztery ich suplementy, korespondencja W. Bessera z lat 1807—1823 oraz drukowana literatura. Autorka po krótkim wstępie historycznym opisała pierwsze zabiegi F. Scheidta wokół założenia ogrodu botanicznego w Krzemieńcu i jego rozwój za W. Bessera, który doprowadził ogród do 6400 gatunków roślin. Porównanie ogrodu krzemienieckiego z innymi jest trudne: początkowo rozwijał się on znakomicie, później wileński ogród botaniczny go doścignął. Komunikat był bogato ilustrowany eksponatami nie znanych zupełnie katalogów oraz mapami ukazującymi związki Krzemieńca z czołowymi ogrodami botanicznymi Europy.

Stanisław Brzozowski, Ligia Hayto

POSIEDZENIE ZESPOŁU HISTORII NAUKI XIX I XX WIEKU

Dnia 18 czerwca 1969 r. odbyło się w Warszawie kolejne zebranie Zespołu Historii Nauki XIX i XX wieku, któremu przewodniczył prof. M. Serejski.

Zebranie poświęcone było autobiografiom i biografiiom uczonych polskich. Referat wprowadzający *Czynniki stymulujące postęp nauki w świetle autobiografii i biografii uczonych polskich z lat 1864—1939* wygłosiła dr Hanna Dylągowa.

Na wstępie referentka omówiła literaturę przedmiotu, zwracając uwagę na dający się wyraźnie odczuć wielki brak szczegółowych biografii, opartych na źródłach i przekazach, zwłaszcza jeśli chodzi o dzieciństwo i wczesną młodość uczonych. Większość biografii pisana jest bowiem niemal nazajutrz po śmierci uczonego w formie wspomnienia pośmiertnego. Biografie te, pisane najczęściej przez uczniów, współpracowników lub kolegów, zajmują się przede wszystkim okresem samodzielnej pracy naukowej zmarłego, kwitując zdawkowo okres dzieciństwa czy wczesnej młodości. Do wyjątków należą biografie typu tej, jaką o swej wielkiej matce, Marii Skłodowskiej-Curie, napisała jej córka Ewa. Stąd wypływa konieczność szukania źródeł innych niż artykuły pośmiertne w wypadku zajmowania się wczesnym okresem życia uczonego.

W dalszej części referatu prelegentka zajęła się przede wszystkim autobiografiemi, na których podstawie starała się ustalić czynniki wpływające na rozbudzenie pasji do pracy naukowej. W tej dziedzinie autobiografie są rzeczywiście bardzo cenne. Referentka starała się przede wszystkim ustalić wpływ środowiska na młodego człowieka. Chodziło tutaj o oddziaływanie domu rodzinnego, pojmowanego zresztą w szerszym tego słowa znaczeniu (nie obejmującego zatem wyłącznie bliższych czy też nawet dalszych krewnych, lecz także przyjaciół i znajomych); chodziło również o wpływ grupy i warstwy społecznej, do których należał przyszły uczony, o ich stosunek do nauki w ogóle, a do uczonych w szczególności. Również ważnym czynnikiem był wpływ szkoły, a zatem nauczycieli i mistrzów uniwersyteckich, na wybór drogi życiowej przyszłego pracownika nauki.

W trakcie tych rozważań nasunęły się i inne problemy, jak wpływ sytuacji materialnej na podjęcie czy kontynuowanie najpierw studiów, a później pracy naukowej, oraz wpływ sytuacji politycznej kraju na tę działalność. Zwłaszcza to ostatnie zagadnienie ważne jest w odniesieniu do polskich uczonych, zważywszy, że kraj do 1918 r. nie miał własnej państwowości i sytuacja polskiej nauki była bardzo ciężka. W referacie prelegentka przytaczała wielokrotnie fragmenty biografii i autobiografii, ilustrujące poruszone zagadnienia.

Na zakończenie autorka stwierdziła, że dalsze pogłębienie tematu wymaga poszukiwań wypowiedzi autobiograficznych rozrzuconych w pracach naukowych poszczególnych uczonych, przejrzenia korespondencji i innych materiałów osobistych, a także ewentualnie przeprowadzenia bezpośrednich wywiadów z jeszcze żyjącymi uczonymi. Dopiero takie badania pozwolą na dokonanie głębszych ustaleń na temat czynników stymulujących postęp nauki w świetle autobiograficznych wypowiedzi samych uczonych. Mogą one też walczyć przyczynić się do badań nad genealogią społeczną uczonych polskich doby porzoborowej.

W ożywionej dyskusji wzięli kolejno udział: doc. T. Kowalik, doc. Z. Kowalewski, dr J. Skarbek, dr S. Bronowski, mgr J. Wójcik, mgr A. Biernacki, mgr M. Władyka, prof. M. Serejski. Wszyscy dyskutanci podkreślali duże trudności natury merytorycznej i metodologicznej w tego rodzaju badaniach, postulowali konieczność poszerzenia bazy źródłowej, zwracali uwagę na wypowiedzi autobiograficzne zawarte w pracach różnych uczonych, cytując ich nazwiska głównie z zakresu własnych specjalności.

Dyskusję podsumował prof. M. Serejski, podkreślając konieczność oraz dużą wartość tego typu badań. Uważał, że temat ograniczyć należy do wypowiedzi samych uczonych, wykorzystując poza autobiografiami *sensu stricto* elementy autobiograficzne zawarte w korespondencji i w pracach naukowych. Biografie i inne opracowania stanowiłyby więc tylko materiał pomocniczy. Przewodniczący podkreślił specyfikę historii nauki polskiej do 1918 r., w związku z czym zwrócił uwagę na interesującą sprawę porównań autobiografii uczonych polskich i obcych.

Hanna Dylągowa

K R O N I K A K R A J O W A

PÓŁ WIEKU POLSKIEGO TOWARZYSTWA CHEMICZNEGO

W dniach 3—6 września 1969 r. odbył się w Krakowie Zjazd Chemików Polskich. Był to zjazd jubileuszowy, gdyż Polskie Towarzystwo Chemiczne obchodziło pięćdziesięciolecie istnienia. A to właśnie towarzystwo od 1919 r. ogniskuje zbiorowe życie chemii polskiej, gdyż zespala dziś ok. 2000 członków, zwołuje ostatni i utrzymuje kontakty z organizacjami chemicznymi całego świata. Zjazd ostatni był kolejno siódmy. Poprzednie odbywały się w latach: 1923 (Warszawa), 1929 (Poznań), 1933 (Lwów), 1938 (Wilno), 1948 (Wrocław) i 1959 (ponownie Warszawa).

Gdy w 1919 r. powstało PTCh, grupa organizatorów nawiązała do istniejącego jeszcze przed rozbiorem Fizyczno-Chemicznego Warszawskiego Towarzystwa, które w 1769 r. wydało swą pierwszą publikację. Tak więc pięćdziesięciolecie PTCh było jednocześnie dwuchsetleciem wysiłków organizacyjnych naszych przadków.

Dzisiaj Polskie Towarzystwo Chemiczne posiada jako siedzibę zabytkowy dom w Warszawie przy ul. Freta 16, gdzie urodziła się Maria Skłodowska. Utworzono tam muzeum biograficzne Marii Skłodowskiej-Curie i organizowane są dorywczo